

Asia

OSA / Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahanpesun torjunnasta rikosoikeuden keinoin

Kokous

U/E/UTP-tunnus

U 1/2017 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Direktiiviehdotuksesta on tarkoitus saavuttaa neuvoston yleisnäkemyks oikeus- ja sisäasian neuvostossa 8-9 päivänä kesäkuuta 2017.

Komissio antoi direktiiviehdotuksen rahanpesun torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin 21 päivänä joulukuuta 2016 (KOM(2016) 826 lopullinen). Ehdotus on osa terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden rahoituksen torjumista koskevia toimenpiteitä, joihin komissio sitoutui helmikuussa 2016 hyväksymässään toimintasuunnitelmassa terrorismin rahoituksen torjunnan vahvistamiseksi.

Direktiiviehdotusta on käsitelty neuvoston työryhmässä tammikuusta 2017 alkaen useita kertoja. Puheenjohtajavaltion tavoitteena on saavuttaa direktiiviehdotuksesta neuvoston yleisnäkemyks kesäkuun 2017 oikeus- ja sisäasian neuvostossa. Siten trilogit Euroopan parlamentin kanssa alkaisivat Viron puheenjohtajuuskaudella.

Oikeus- ja sisäasian neuvostossa käsiteltävää asiakirjaa ei vielä ole saatavilla. Tämä kirjelmä perustuu viimeisimpään versioon direktiiviehdotuksesta 9280/17, jota käsitellään 24.5. pidettävässä Coreperissa. Puheenjohtajavaltio esittää, että jäsenvaltiot hyväksyisivät ehdotuksen kompromissipakettina. Tämän hetkiseen asiakirjaan sisältyy vielä useiden jäsenvaltioiden varaumia.

Tässä kirjelmässä keskitytään kahteen Suomelle tärkeään kysymykseen:

1. itsepesua koskeva kriminalisointivelvoite
2. rangaistustasoa koskeva velvoite

Suomen kanta

Valtioneuvosto on neuvottelutuloksen kokonaisarvion pohjalta valmis hyväksymään puheenjohtajan kompromissiesityksen.

Yleiskanta

Suomi suhtautuu direktiiviehdotuksen tavoitteisiin lähtökohtaisesti myönteisesti. Suomi tukee yleisesti toimia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi. Rahanpesurikollisuus tukee muuta rikollisuutta ja haittaa laillista taloudellista toimintaa. Erityisesti vakavaan ja rajat ylittävään rahanpesurikollisuuteen on perusteltua puuttua jäsenvaltioiden yhteisin toimin.

1. Itsepesu

Komission ehdottamassa direktiivissä kriminalisointivelvoitteet ovat jossain määrin nykyisiä kansainvälisiä velvoitteita ja Suomen lainsäädäntöä laajemmat. Suomen kannan mukaan erityisesti pitkälle menevää itsepesun kriminalisointia tulee arvioida rikosoikeusjärjestelmän periaatteiden ja perinteisten rikosten yksiköintiä koskevien rikosoikeudellisten lähtökohtien kannalta. Neuvotteluissa tulee pyrkiä erityisesti siihen, että direktiivi voidaan kansallisesti panna täytäntöön vakiintuneiden rikosoikeusjärjestelmän periaatteiden mukaisesti. Neuvotteluissa tulee myös pyrkiä löytämään kriteereitä, joilla voidaan rajoittaa itsepesun kriminalisointivelvoitetta luonteeltaan moitittavimpiin tekoihin.

Suomi on neuvotteluissa pyrkinyt siihen, että itsepesua koskeva kriminalisointivelvoite 3 artiklan 3 kohdassa rajoitettaisiin moitittavimpiin tekoihin ja siten, että velvoite koskisi vain tekoja, joita Suomessa rahanpesun esirikoksesta määrättävä rangaistus ei jo kattaisi. Huomattava enemmistö jäsenvaltioista kannattaa kuitenkin laajaa itsepesua koskevaa kriminalisointivelvoitetta, joten Suomen kannan mukaista rajoittamista ei ole 3 artiklan 3 kohdan sanamuotoon lisätty.

Puheenjohtajan viimeisimmässä kompromissiesityksessä 3 kohdan sanamuodon mukaan rahanpesurikoksista tulisi voida rangaista myös esirikoksen tekijää tai siihen osallistunutta henkilöä. Rangaistusvelvoitteen ulkopuolelle rajataan sanamuodon mukaan vain rikoksella saadun omaisuuden hankinta, hallussapito ja käyttö. Säännöksen tulkintaa kuitenkin täsmennetään 8 johdantokappaleessa siten, että itsepesun tulisi olla rangaistavaa, kun se aiheuttaa lisävahinkoa esirikokseen nähden, esimerkiksi saattamalla rikoksella saatu omaisuus kiertoon ja salaamalla näin omaisuuden laiton alkuperä. Siten 3 artiklan 3 kohtaa voidaan tulkita niin, että itsepesua koskeva kriminalisointivelvoite koskisi vain tekoja, joita Suomessa rahanpesun esirikoksesta määrättävä rangaistus ei jo kattaisi. Näin säännös voitaisiin Suomessa panna täytäntöön vakiintuneiden rikosoikeusjärjestelmän periaatteiden mukaisesti.

2. Rangaistustaso

Suomen kannan mukaan neuvotteluissa tulee pyrkiä rangaistustasojen osalta ratkaisuihin, jotka voidaan kansallisesti panna täytäntöön siten, että kansallisen seuraamusjärjestelmän sisäinen johdonmukaisuus voidaan säilyttää.

Komission ehdotuksessa luonnollisille henkilöille määrättäviä seuraamuksia koskevan 5 artiklan 2 kohdan mukaan rahanpesurikoksista tulee säätää vankeusrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään neljä vuotta *ainakin vakavissa tapauksissa*. Suomi on neuvotteluissa pyrkinyt siihen, että tällainen rangaistusvelvoitteen rajaaminen vakaviin rahanpesurikoksiin pysyy direktiivissä. Neuvottelujen kuluessa jäsenvaltioiden laaja enemmistö on kuitenkin kannattanut rangaistusvelvoitteen ankaroittamista. Tämän vuoksi rangaistusvelvoitteen rajaaminen vähintään vakaviin tapauksiin on poistettu 5 artiklan 2 kohdan sanamuodosta.

Säännöksen tulkintaa kuitenkin täsmennetään puheenjohtajan viimeisimmän kompromissiesityksen 11 johdantokappaleessa Suomen edellä mainitun kannan mukaisesti. Johdantokappaleen mukaan silloin, kun jäsenvaltion lainsäädännössä yleisesti erotetaan rangaistukset ottamalla huomioon rikoksen vakavuus, direktiivissä määritelty enimmäisvankeusrangaistuksen vähimmäistaso voisi soveltua vain vakavampiin tapauksiin. Näin ollen voidaan katsoa, että direktiiviehdotuksessa oleva velvoite säätää vähintään neljän vuoden enimmäisvankeusrangaistus koskisi Suomessa vain törkeää rahanpesua. Tämä sallisi sen, että kansallisen seuraamusjärjestelmän sisäinen johdonmukaisuus voidaan säilyttää. Suomi pyrkii neuvotteluissa siihen, että johdantokappale säilyy osana neuvoston yleisnäkemyä.

Pääasiallinen sisältö

Direktiiviehdotuksessa on säännökset muun muassa rahanpesuna rangaistavien rikosten teonkuvauksista ja rangaistustasoista. Rahanpesulla tarkoitetaan rikollisesta toiminnasta lähtöisin olevaan omaisuuteen kohdistuvia tekoja, kuten muuntamista tai siirtämistä lailliseen tai näennäisesti lailliseen taloudelliseen toimintaan, joilla omaisuuden todellinen alkuperä peitetään. Rahanpesu on liitännäinen teko, joka edellyttää aina niin kutsuttua esirikosta, jolla saatuun omaisuuteen tai hyötyyn rahanpesutoimet kohdistuvat. Rahanpesulla pyritään yleensä mahdollistamaan omaisuuden riskitön käyttö, ja rahanpesu voi olla keino palauttaa rikoksella hankitut varat takaisin lailliseen tai laittomaan toimintaan.

Oikeus- ja sisäasioiden neuvoston agendan mukaan neuvostossa on tarkoitus saavuttaa direktiiviehdotuksesta yleisnäkemys hyväksymällä puheenjohtajan esittämä kompromissi. Neuvostossa käsiteltävää asiakirjaa ei vielä ole.

Viimeisin versio direktiiviehdotuksesta 9280/17:

Puheenjohtajan kompromissiesityksen itsepesua koskevan 3 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että artiklan 1 kohdan a ja b alakohdissa tarkoitettu rahanpesuna rangaistava menettely on rangaistavaa myös silloin, kun siihen syyllistyneet henkilöt olivat tekijöinä tai osallisina siihen rikolliseen toimintaan, josta omaisuus on peräisin, eli rahanpesun esirikokseen.

Puheenjohtajan kompromissiesityksen seuraamuksia koskevan 5 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että 3 artiklassa tarkoitetuista rahanpesurikoksista säädetään vankeusrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään neljä vuotta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Direktiiviehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 83 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäädäntöjärjestystä noudattaen annetuilla direktiiveillä säätää rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä erityisen vakavan rikollisuuden alalla, joka on rajatylittävää joko rikosten luonteen tai vaikutusten johdosta tai sen vuoksi, että niiden torjuminen yhteisin perustein on erityisesti tarpeen. Kohdan mukaan näihin rikollisuuden aloihin kuuluu muiden ohessa rahanpesu.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Asian esittelijäksi Euroopan parlamentissa on nimitetty Ignazio Corrao (IT), Vapauden ja suoran demokratian Eurooppa -puolue. Vastuuvaliokunta on LIBE (Kansalaisvapaudet sekä oikeus- ja sisäasiat).

Kansallinen valmistelu

U-jatkokirje 24.5.2017, jota koskevaa luonnosta on käsitelty oikeus- ja sisäasiat –jaoston (EU7) kirjallisessa menettelyssä.

U-kirjelmä (U 1/2017 vp), jota koskevaa luonnosta on käsitelty oikeus- ja sisäasiat - jaoston (EU7) kirjallisessa menettelyssä.

Eduskuntakäsittely

U 1/2017 vp
LaVL 4/2017 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Kuvattu U-kirjelmässä U 1/2017 vp.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetulla direktiivillä yhtenäistettäisiin rahanpesurikoksiin liittyvää Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainsäädäntöä. Direktiivillä pyritään vastaamaan rahanpesurikollisuuden lisääntyvään ja kehittyvään vahingollisuuteen. Yhteiset vähimmäismääritelmät rikoksista voivat myös helpottaa jäsenvaltioiden viranomaisten välistä yhteistyötä rikosasioissa ja vähentää tulkinta- ja soveltamisongelmia rikosasioiden selvittämisessä.

Direktiivillä tulee olemaan vähäisiä vaikutuksia Suomen viranomaisten eli lähinnä poliisi-, tulli-, syyttäjä- ja tuomioistuinviranomaisten toimintaan, vaikka voimassa oleva lainsäädäntö on jo pääosin ehdotuksen mukainen. Ehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä henkilöstövaikutuksia eikä henkilöstön lisäämiseen liittyviä taloudellisia vaikutuksia.

Mahdolliset lisäresurssitarpeet toteutetaan valtiontalouden kehysten puitteissa tarvittaessa kohdentamalla määrärahoja uudelleen.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Neuvotteluissa jäsenvaltioiden laaja enemmistö on kannattanut rangaistusvelvoitteen ankaroittamista komission alkuperäiseen ehdotukseen nähden siten, ettei velvoitetta sääätä vähintään neljän vuoden enimmäisvankeusrangaistusta rajattaisi vain vakaviin tapauksiin. Määrävähemmistön muodostava joukko jäsenvaltioita ovat jättäneet

5(6)

varauman Suomen kannattamaan johdannon 11 kappaleen viimeiseen lauseeseen, jonka tarkoitus on sallia rangaistusvelvoitteen rajaaminen vakaviin tapauksiin.

Asiakirjat

KOM(2016) 826 lopullinen (alkuperäinen ehdotus)

9280/17 (Coreperissa käsiteltävä puheenjohtajavaltion kompromissiehdotus)

Neuvostoa varten ei toistaiseksi ole erillistä asiakirjaa.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Sami Kiriakos / OM, sami.kiriakos@om.fi, 02951 50054

Tanja Innanen / OM, tanja.innanen@om.fi , 02951 50338

EUTORI-tunnus

EU/2016/1838

Liitteet

Viite

Asiasanat	rahanpesu, aineellinen rikosoikeus
Hoitaa	OM, SM, VM
Tiedoksi	EUE, STM, TULLI, UM, VNK
